

Олександр Левченко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти факультет міжнародних відносин Національного авіаційного університету.
Науковий керівник – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри журналістики **Олена Мельникова-Курганова**

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

У статті було досліджено особливості дезінформації, що поширюється через різні медійні канали, на сприйняття громадськості та її поведінку, зокрема в контексті сучасних технологій та соціальних мереж в інформаційних війнах. Зазначено, що це може призвести до формування спотворених уявлень про події та особистості, а також маніпулювати поведінкою громадян. Однак, водночас, виявлено зростаюче усвідомлення громадськості про значення фактчекінгу як інструменту боротьби з неправдивою інформацією. Підкреслено, що розвиток медіаграмотності та критичного мислення стає важливим фактором для подолання впливу дезінформації на суспільство.

Ключові слова: інформація, дезінформація, медіа, технології, фактчекінг

Інтернет-журналістика, як інформаційний феномен, ставить перед собою неабиякі виклики у сфері верифікації інформації. Спроможність розпізнавати правдиву інформацію від маніпулятивної, фальсифікованої чи прихованої є критичною для забезпечення якості та достовірності журналістського продукту. У наших тезах ми спробуємо розкрити сутність проблеми та визначити шляхи її подолання, що сприятиме подальшому розвитку якісної інтернет-журналістики.

У сучасному медіапросторі постійно продукується величезна кількість дезінформації. Згідно зі словником термінів з фактчекінгу та медіаграмотності, «дезінформація – це спотворена, викривлена, свідомо неправдива, провокаційно-тенденційна інформація, поширена як правдива з метою введення в оману громадськості, політичних опонентів, конкурентів та ін.

Використовується з метою провокації, фальсифікації, маніпуляції громадською думкою» [1, с.18]. Дезінформація є невід'ємною частиною інформаційних війн, «особливого різновиду політичного насильства; сукупності спланованих інформаційно-технічних і інформаційно-психологічних операцій протиборчих сторін (держав) із впливу на установки та поведінку ворожої, дружньої чи нейтральної аудиторії задля досягнення суттєвих політичних або військових переваг як у воєнний, так і мирний час.

Інформаційні війни – це не просто протистояння ЗМІ, а комплексна стратегія, спрямована на вплив на думки, емоції та поведінку людей у ворожій країні або групі. Дезінформація стає ключовим інструментом у цій боротьбі. Ворогуючі країни можуть використовувати дезінформацію для деморалізації та дезорієнтації військовослужбовців та цивільного населення ворожої сторони. Поширення фейкових новин про втрати, звірства або неминучу поразку може значно знизити мотивацію до опору. Також вона може бути використана для створення ворожого настрою до противника, демонізації його лідерів та виправдання військових дій. Це може призвести до ескалації конфлікту та ускладнення мирних переговорів.

Дезінформація може використовуватися для посіву паніки та хаосу серед населення. Фейкові новини про терористичні атаки, епідемії або природні катастрофи можуть призвести до неконтрольованих масових заворушень або ж взагалі маніпулювати світовою думкою. Поширення фейків про гуманітарну катастрофу або військові злочини може призвести до санкцій, бойкотів та інших форм зовнішнього тиску. Таку стратегію, зокрема, обрала РФ у російсько-українській війні, коли використовує удари українських ракет та снарядів по будь-яких об'єктах всередині своєї держави як привід для боротьби з репутацією та підтримкою України в світі.

Дезінформація активно поширюється через фейкові новини: статті, що містять неправдиву або оманливу інформацію, поширюються через ЗМІ, соціальні мережі або інші канали. Однобічна або перекручена інформація використовується пропагандою для просування певної точки зору, вигідної

одній зі сторін конфлікту. Так, зокрема, РФ проводила й проводить цілі дезінформаційні кампанії. Російські пропагандистські медіа регулярно публікують звіти, в яких стверджується, що Росія збила значно більше українських літаків, ніж їх коли-небудь було на озброєнні України. Ці звіти часто супроводжуються неправдивими фотографіями та відео, як наприклад у загальновідомому фейку про нібито знищений перший F-16 на аеродромі. Сили оборони спростували цю заяву наприкінці грудня 2023 року [3].

Серед недавніх тенденцій активної діяльності в медійному просторі, важливе значення приділяється перевірці достовірності інформації, даних та фактів, що публікуються в медіа або розповсюджуються через соціальні мережі. У зв'язку з цим використовуються терміни «фактчекінг» та «верифікація». В умовах сучасного інформаційного середовища, насиченого великим обсягом даних, коли кожен учасник комунікативного процесу може бути автором інформації, важко відрізнити реальні події від зроблених навмисно або спотворених з метою маніпуляції людьми чи ботами. Видатними характеристиками професійної журналістики є вміння опиратися на достовірні дані та факти, перевірені різноманітними методами. Перевірка інформації на достовірність, точність, повноту викладу, виявлення пропагандистських або маніпулятивних змістовних компонентів не тільки сприяє очищенню медіа від недостовірної інформації, але й сприяє формуванню високого рівня медіаграмотності у суспільства та розвитку критичного мислення серед громадян [2, с. 142].

Отже дезінформація, яка поширюється через різні медійні канали, має серйозний вплив на сприйняття громадськості, особливо в умовах сучасних інформаційних технологій та соціальних мереж. Це може призвести до формування спотворених уявлень про події та особистості, а також маніпулювати поведінкою громадян. Однак, водночас, ростуть усвідомлення громадськості про такі механізми дезінформації та зростає значення верифікації та фактчекінгу як інструменту боротьби з неправдивою інформацією. Розвиток

медіаграмотності та критичного мислення стає ключовим для подолання впливу дезінформації на суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гороховський О., Мельникова-Курганова О., Мирошниченко П., Островська Н. Фактчекінг і медіаграмотність: словник термінів. К.: ГО «Центр аналітики і розслідувань», 2020. 77 с.
2. Шевченко В. Фактчекінг і верифікація у журналістській роботі. Образ. - 2018. Вип. 1. С. 140-153.
3. Укрінформ. Сили оборони півдня спростували російський фейк про знищений у Одесі F-16. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3804746-sili-oboroni-pivdna-sprostuvali-rosijskij-fejk-pro-znisenij-u-odesi-f16.html> (дата звернення 10.04.2024).
4. Menczer F. Misinformation on social media: Can technology save us?. *The Conversation*, 2016. URL: <https://theconversation.com/misinformation-on-social-media-can-technology-save-us-69264> (дата звернення 10.04.2024).